

Door: Robert Koster

Schrijver Tommy Wieringa schreef op 24 september 2026 een column voor de Volkskrant met de titel "De kinderen van Odesa hebben niets aan onze pacifisten." Het is een nogal bijtend en verwijtend stuk waarin hij diverse groeperingen (de demonstrerende neo-nazi's op het Malieveld, de spoor saboterende boeren, FvD-politici en ook de vredesbeweging) op een hoop gooit en verwijt dat zij "Poetin in hun hoofd hebben zitten." Over een aanstaande vredesdemonstratie op zondag 26 september op de Dam in Amsterdam zegt hij het volgende: "Dit is niet demonstreren voor vrede, maar voor de ondergang van Oekraïne. Dit is geen pacifisme, maar de bereidheid om een Russische overwinning 'vrede' te noemen." De volledige column kun je hier¹ teruglezen.

Als reactie op deze column heb ik onderstaand opiniestuk geschreven en aangeboden aan de opinieredactie van de Volkskrant. Het stuk is, zonder verdere toelichting vanuit de redactie, niet geplaatst.

¹ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/de-kinderen-van-odesa-hebben-niets-aan-onze-pacifisten~bf779547/>

Niet meedoen

Onlangs las ik de Nederlandse vertaling van Étienne de la Boétie's *Discours de la servitude volontaire* (*De vrijwillige onderwerping*). De kern van dit kleine boekje van deze jonggestorven 16e eeuwse jurist en vriend van Michel de Montaigne is volgens de inleiding van Sheila Sitalsing "De gedachte dat macht berust op meedoen, en dat onderdrukkende systemen bestaan uit mensen met een wil." Op de achterzijde schrijft Tommy Wieringa: "Een klassieker in de traditie van burgerlijke ongehoorzaamheid. Dit is voor mij een belangrijk boek." Als ik de column van de heer Wieringa uit de Volkskrant van 24 september 2026 lees (*De kinderen van Odesa hebben niets aan onze pacifisten*) dan kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat hij maar weinig van dat boek heeft begrepen.

De vrijwillige onderwerping schetst het idee dat een tiran alleen op zijn benen kan blijven staan doordat zijn "onderdanen" vrijwillig een hiërarchisch werkende machine van geweld en onderdrukking optuigen en onderhouden. De geopolitieke commentatoren in onze media kunnen vrijwel nooit buiten dat opgetuigde systeem denken en zijn, als het gaat om de vermeende oorzaak van dreiging en oorlog, altijd totaal gefixeerd op het hoogste niveau van de machtspiramide. Poetin wordt in die commentaren altijd als massamoordenaar neergezet maar Poetin doodt (voor zover ik weet) niet. Hij geeft alleen ideologisch gemotiveerde opdrachten door die in de hiërarchie naar lager gelegen niveau's doorsijpelen. De uiteindelijke moordenaars zijn de jonge mannen en vrouwen aan beide zijden van het conflict in hun *drone control rooms* en in hun tanks en loopgraven; de verantwoordelijkheid die zij dragen voor leven en dood

wordt in de geschiedenis categorisch vergeten of ontkend wat tegelijkertijd een voorwaarde is om het hele systeem in stand te houden.

De grondoorzaak van Poetins oorlog kan uiteindelijk niet gevonden worden in geopolitieke analyses, geschiedenislessen of ideologische uiteenzettingen maar in de bereidheid van alle partijen om in diens logica van patriottisme en het recht van de sterkste mee te gaan. Daardoor duurt deze oorlog nu al bijna vijf jaar. Een kop uit The Guardian van 13 april 2022 is in dit licht zeer wrang: "War will become 'endless blood bath' without more weapons, Zelenskiy says."² Door de oorlogsmachine maar te blijven voeden heeft Europa echter op directe wijze bijgedragen aan precies dat eindeloze bloedbad waar Zelensky bang voor was: "without" kan in dit citaat dus beter vervangen worden door "with." Zouden de kinderen van Odesa onze militaristen daar dankbaar voor zijn?

Bijna alle westerse democratieën bergen ook een totalitair systeem in zich: het leger. De weigering om nog langer onderdeel van zo'n totalitair systeem te zijn is ook een verzet tegen de tirannie. De tirannie van het geweldsdenken. Ik moet denken aan de poster die in mijn jongenskamer hing in de jaren '80 met daarop een citaat van Albert Einstein: "De pioniers van een wereld zonder oorlog zijn de jonge mensen die de militaire dienst weigeren." Een tiran ligt niet wakker van een paar drones die zijn kant op komen, maar wordt wel zenuwachtig van antimilitaristische en anti-autoritaire tendenzen in de samenleving: doordat grote groepen burgers weigeren nog langer aan het spel mee te doen, komt de

² <https://www.theguardian.com/world/live/2022/apr/13/russia-ukraine-war-latest-biden-accuses-Poetin-of-genocide-russia-building-up-troops-on-eastern-border-satellite-images-show-live?page=with%3Ablock-6256e16d8f08162c580f30b0>

geweldsmachine zonder brandstof te zitten en heeft de tirannieke "wil" geen fundament meer.

Om de bal naar de heer Wieringa terug te kaatsen: Poetin zit niet in het hoofd van de vredesbeweging, maar in het hoofd van iedereen die landsgrenzen, ideologie, cultuur, patriotisme en daarmee de onderwerping van het individu aan de macht hoger acht dan de levens van individuele mensen.

Oorlogen zijn geen noodlottige gebeurtenissen; zij zijn het gevolg van onze eigen kortzichtige keuzen. "Overwin het kwade door het goede": wie zei dat ook alweer? Waarom luisteren we niet? Niet naar Jezus, niet naar Gandhi, niet naar Paulus, niet naar Einstein?

De mensen die komende zondag naar de Dam komen kunnen niet door dualistische denkers in het kamp van "de vijand" worden gedrukt: zij vormen een transcendent eiland van weldenkendheid en hoop in oliedomme tijden.